

Абстракція як засіб маніпуляції свідомістю суспільства

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Автор застосовує загальні тези статті Гегеля «Хто мислить абстрактно?» до сучасної практики маніпуляцій свідомістю в Україні. Наведено приклади маніпуляцій історичною і політичною свідомістю, засновані на створенні однобічних образів. У підсумку визначено, що лише різнобічне мислення убезпечує від маніпулятивного впливу.

Ключові слова: абстракція, абстрактне мислення, маніпуляція, маси, Гегель.

Abstract

The Author applies the general thesis of the Hegel's article «Who Thinks Abstractly?» to the contemporary practice of manipulation of consciousness in Ukraine. The paper shows some examples of manipulation of historical and political consciousness based on the creation of unilateral images. As a result, the Author determines that only the many-sided thinking protects from manipulative influence.

Keywords: abstraction, abstract thinking, manipulation, the masses, Hegel.

У сучасному світі існує досить багато інформаційних ресурсів. І начебто суспільство має можливість бути достатньо поінформованим. Але чому ж не все так добре, як хотілося? Чому існує багато людей, які не сприймають жодної інформації, крім однобічно нав'язаної? Відповідь досить проста – ці люди навчилися мислити, а краще сказати жити абстрактно.

Як часто ви бачили таку картину – стоїть велика черга, осіб десь на пів сотні. Перша ваша думка – чому? Ви підходите й запитуєте найближчу до вас людину: «За чим ви стоїте?» Ї у відповідь чуєте: «Не знаю, щось має бути». Цей феномен, на перший погляд, поширений лише на території колишнього Радянського Союзу. Але, ні! І в європейських країнах, і в Америці зустрічаються схожі приклади. Зокрема, мені запам'ятався діалог з американського серіалу «Сімпсони»: «Чому ми стали в таку велику чергу? – Бо, якщо така велика черга, то має бути щось класне». Хоча корені проблеми зовсім різні, але результат однаковий – утворюється група людей, яка вірить, «що мільйони мух не можуть помилятися». Це давно помітили усі провідні товарні виробники. Щоб ефективно продати товар вони створюють ажіотаж. І для цього, маркетологи мають нав'язати покупцю деякі настанови, по-перше: «кількість товару обмежена» і, по-друге: «без цього товару ваше життя неможливе». Тобто спонукати їх до абстрагування в необхідному річизі (звісно, у правильному для виробника). Це досить розповсюджений приклад того, як людьми маніпулюють за допомогою абстракції [1]. Але маніпуляції можуть набувати різних форм...

«Добрий день, Вас турбує співробітник міліції. Ваш син зараз у нашому відділенні...». Так зазвичай починається найрозповсюдженіший вид телефонного шахрайства. Головна задача таких шахраїв підтримувати в жертви думку, що насамперед треба зробити все, що вимагається, бо ваша рідна людина у скрутному становищі. З відгуків осіб, які потрапляли на гачок до таких шахраїв, їх стан нагадував гіпнотичний. В голові була лише одна думка: «Треба скоріше перевести гроші, врятувати». В такому випадку може допомогти лише втручання іншої людини. Чи ваша обізнаність. Щоби виявити таких шахраїв і змінити відношення до ситуації досить «взяти паузу на роздуми», запропонувати декілька конкретних питань стосовно обставин ситуації, ідентифікації особистості – картина зміниться. Як правило, аферисти, які не зможуть повернути ситуацію у вигідне їм русло, перед тим як кинуть слухавку скажуть декілька «ласкавих» слів. Та це не так страшно, як можлива втрата грошей і нервових клітин [2].

Існує визначення абстракції (від лат. abstractio — відвернення, відволікання) як одієї з основних операцій мислення, а також методу наукового дослідження, що полягає в тому, що суб'єкт, відокремлюючи які-небудь ознаки об'єкта, що вивчається, відволікається від інших, не враховуючи як неістотні. Якщо говорити просто: абстракція – це зосередження на головному.

Але, що є головним? Часто це визначаємо не ми. Нам просто нав'язують завдяки засобами масової інформації те головне, якому ми маємо приділяти увагу. Втім, зараз я хочу поговорити про неоднозначність абстракції. Наприклад, Георг Вільгельм Фридрих Гегель у своїй статті «Хто мислить абстрактно» наводив приклад із вбивцею, якого вели на страту й різні люди бачили в ньому щось своє, а натопт лише те що він убивця [3]. Хоч тут абстракція вже спрямована в «правильний» бік (визначною характеристикою людини стало переважаюче в її особистості), з цим ще можна до деякої міри погодитися.

Але є приклади не настільки однозначні. Припустимо, Микита Хрущов. З одного боку, людина, яка провела десталінізацію, за правління якої був перший політ у космос і грандіозний науковий прорив, деяка демократизація в суспільстві. З іншого, це була людина, безграмотна в царині дипломатії й уперта, до того ж вельми непослідовна [4]. Що переважає в цій персоні: негатив чи позитив? Досить складно визначити. Навіть пам'ятник на могилі Хрущова, створений талановитим скульптором Ернстом Неізнаним, є біло-чорним, що підкреслює цю двоїстість. Але, якщо акцентувати увагу на чомусь одному, то ситуація буде більш однозначною.

Але повернімося до наших реалій. У біографії будь-якого українського політика є темні плями. Але якщо правильно підкреслювати його незначні позитивні справи, іноді, навіть, зроблені спеціально, з пропагандистською метою (в українській політиці й таке можливе), то можна створити гарний імідж в очах виборців. Чи, навпаки, підкреслюючи щось погане, – негативний. Складається таке уявлення, що маніпулювання народними масами – ідеально відпрацьована технологія української політики. Наприклад, цікава ситуація з прем'єр-міністром України Арсенієм Яценюком. Ще пів року тому він уважався розумним освіченим чоловіком, що завдав на свої плечі важкого тягаря. А зараз активно створюється імідж неефективного управлінця, хабарника, поплічника олігархів тощо. Причому ті самі люди, що говорили про позитивні якості, тепер зайняли іншу позицію. І дуже багато наших політиків в очах електорату перетворювалися з ворогів народу на героїв країни. І, чесно кажучи, такі метаморфози вже набридли.

У підсумку, щоб не бути жертвами маніпуляцій не треба мислити лише абстрактно-однобічно. Розглядати проблему слід з різних боків. І пам'ятати, що нічого однозначного в нашому непостійному світі немає. Завжди існує інший бік медалі. І якщо приймати лише один бік справи, то це майже гарантія стати жертвою маніпуляцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Томіленко, Д. Вплив інформації на людську підсвідомість. Зомбування // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://mskod.com/vpliv-informatsiyi-na-lyudsku-pidsvidomist-zombuvannya/>
2. Гуфельд, К. Телефонні аферисти «вирішать» усі ваші проблеми – тільки платіть // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ilikenews.com/article/telefonni-aféristi-virishat-usi-vashi-problemi-tilki-platit>
3. Гегель, Г.В.Ф. Кто мыслит абстрактно? // *Знание – сила*, 10 (1973), с. 41-42.
4. Медведев, Р. Н.С. Хрущёв: Политическая биография.

Давидов Сергій Юрійович, студент групи 2 КН-14 б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: b.romesh@yandex.ru

Науковий керівник: Чухрай Ельвіра Іванівна, старший викладач, кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: elvica888@gmail.com

Davydov Sergii Yuriyovich, a student of group 1 PI-14 b, of the Faculty of IT and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: b.romesh@yandex.ru;

Supervisor: Chukhrai Elvira Ivanovna – senior lecturer, Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: elvica888@gmail.com